

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vse leto je 6 gld., za polu leta 3 gld., za četrt leta 1 gld. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v trafikah v Trstu po 5 kr., v Gori in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema Opravištvu »via Zenta 5«.

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Torrente« Nuova tipografija; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznani in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cen; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Delo, obrtnija, delalec, obrtnik.

(Predavanje g. V. D. na veselici dne 22. aprila 1883.)
(Konec.)

Zatorej si jaz mislim reč tako-le: I. Delalec naj si v prvi vrsti sam pomaga; on naj si snuje, ker je sam na sebi jako malo zmožen, razna društva, po katerih si prvič zadobi pomoči v vsakej sili, bodisi v bolezni, bodisi v starosti, drugič naj bi se kolikor mogoče tudi pridobil duševnih zmožnosti in tretjič naj bi ga taka društva tudi moralno ukrepila; tako društvo je naše delalsko podporno društvo, katero deluje s prekrasnim uspehom, katerega ne upajo zanikati niti naši nasprotniki. II. Delalec naj snuje tudi taka društva, v katerih mu je prilika dana, da kaj prištedi ali prihrani za slučaj, ko bi hotel postati neodvisen podjetnik, ali pa za slučaj dela nezmožnosti. Ta društva naj bodo hranilna in posojilna. — Delalec sam naj v ta društva spravlja prihranjeni in mnogokrat od ust pritržani si denar; a ta denar naj zopet oploidi delo, naj ne ide v hranilnice, katere posojevajo samo velikim posestnikom; naj ne ide v poštne hranilnice, katere zopet posojujejo le državi; ampak naj ide mej obrtnike in delalce same, da zaploidi produktivno delo, ker le na tak način more delalec, more obrtnik pridobiti si potrebnega kapitala, da postane neodvisen, ter da s pomočjo posojila mere začeti na svojo roko, ali v družbi z drugimi rokodelci, obrtniki ali podjetje. — Taka hranilnica in posojilnica se je začela snovati tudi v našem delalskem podpornem društvu; pri vsem tem pa, da je nje cilj tako vzvišen in jako praktičen, se je dozdaj oglašilo še premalo rokodelcev in delalcev v ta oddelek, a upati je, da se stvar sčasoma dobro vkorenini, ker opazovati je mej našimi rokodelci in delalci vedno večje zanimanje za občne stvari. Sicer pa ta hranilnica in posojilnica ni le za preprostega delalca, temuč pri razmerah Slovanov v Trstu, za vsacega rodoljuba, bodisi uradnika, bodisi trgovca, bodisi zasebnika, kajti po njej bi se mogel baš ohrepti slovanski element v Trstu glede tega, da bi se sčasoma mnogo naših delalcev spremenilo v samostojne, pridne gospodarje, mizarje, čevljarje, peke, celo male trgovce itd.

Zatorej porabim to priliko, da vas tukaj nazoče nujno vabim, da se, ako je mogoče, zapišete kot udje v to hranilnico, saj 15 soldov na teden je le en »kvartin« vina manj, a ti mali soldi postanejo Vam po letih plodonosni kapital, ki utegne največ izdati v dosego naše neodvisnosti in v dosego naših pravic v tej zemlji,

Podlistek.

Rudin.

(Spisal J. Turgenjev, preložil M. Málvrh.)
V.
(Dalje.)

Ta isti dan je govorila Aleksandra Pavlovna z Ležnjem o Rudinu. Iz začetka se je on temu razgovoru ugibal; no ona se je odločila čuti celo istino. »Vidim,« rekla je ona, »Vam Rudin še vedno ne dopada. Do zdaj Vas navlašč nisem hotea o tem izpraševati, no zdaj lahko rečete, se je li on izpremenil, in rada bi znala, zakaj ga še vedno ne marate.«

»Dobro,« odgovori z navadno flegmo Ležnjem, »ker ste tako neiztrpljivi, naj vam bode, ali jeziti se ne smeste.«

»Ne, začnite, začnite.«

»In Vi me bodete do kraja slušali?«

»Dajte, dajte, začnite.«

»Tako,« reče Ležnjem, in si počasi svoj sedež popravi. »Pravim Vam, da Rudin res ne maram. On je umen človek...«

»Kako pa da je!«

»On je znamenito umen človek, akoprem v bitnosti prazen...«

»To je lahko reči!«

»Akoprem v bitnosti prazen,« ponovi Ležnjem; »no to še ni tako hudo, kajti mi vsi smo prazni ljudje. Niti tega mu ne očitam, da je v duši svoje despot, da je lenuh, brez izkustva...«

Aleksandra Pavlovna ploskne z rokama ter vsklikne: »Rudin brez izkustva!«

»Brez izkustva,« odgovori Ležnjem istim glasom: »zdaj živi od ploda tujega truda, igra role itd. no to se vse v svetu godi. Ali to je grdo, da je hladen ko led.«

»On, ta plamteča duša, hladen!« seže mu Aleksandra Pavlovna v besedo.

katero smemo po naravi in zgodovini imenovati našo. III. Delalci naj se združujejo v obrtniške zadrage; kder ne more en sam nič opraviti, tam opravijo združene moči. Na Angleškem so delalci, ki imajo svoje lastne fabrike; oni sami delajo, sami preskrbujejo upravo in sami konečno po razmerah razdele dobičke mej soboj... Delo samo ob sebi je najpozitivnejši kapital; in ako se kapitalisti se samim denarom združujejo v skupine ali akcijonarna društva, zakaj ne bi mogel tega storiti tudi delalec? — Umeje se, da brez kapitala to ne bi bilo mogoče, baš zato pa sem poprej pod št. II. omenil, da je treba snovati tudi denarna društva ali založne. — Obrtna društva bila bi skoro najvažnejša, ker ona dajo delalcem popolno svobodo in jim omogočijo tudi dobro materialno življenje. Ali prav osnova takih društev je težavna in zahteva tudi neko večjo omiko. Za omiko pa mora »skrbeti država« v prvi vrsti; prav tako bi morala ona v slučaju, ko bi nastajala taka društva, priskočiti jim s tem, da jih ne preobdači in da pospešuje tudi kreditne razmere takih društev. IV. Omeniti hočem še tako zvanih konsumnih društev, katera pa se navadno naslanjajo na uže omenjene 3 vrste društev. Ta društva imajo namen, da delalcu preskrbujejo živež po kolikor le mogoče nizke ceni. — Družabniki imajo namreč sami svoje prodajalnice, oni torej kupujejo kolikor mogoče direktno vse potrebščine za življenje, vsled česar dobiček posredovalca ali trgovca pripada njim samim in morejo tudi v slučajih denarne zadrege dobiti nekoliko časa blago na kredit. Taka društva so uže močno razširjena tudi v Avstriji, posebno tam, kder so rudniki, skoraj vsak večji rudnik ima svojo takozvano »Bruderlade«, ali konsumno društvo; napaka je le ta, da imajo pri takih društvih uradniki skoraj ves vpliv in kar na njem visi, a delalci nobenega ter le gledanja od daleč.

S tem sem torej narisal 4 načine, po katerih morejo delalci pomagati sami sebi; a da se bodo mogli z uspehom poprijeti posebno zadnjih treh načinov, treba je, da se poprej z vso močjo poprimejo onih sredstev, katera jim pripomorejo do večje omike, kajti omika je mati vsakega napredka, in jaz si ne morem misliti na priliko obrtnega društva delalcev, v katerem bi bila večina surova, in ne bi razumela duha sedanjega časa; v takih društvih bi nastali le prehitro hudi prepiri, ki bi konečno pokopali še tako dobro osnovano društvo. Ne morem si torej kaj, da ne bi porabil tudi te prilike in vas vrie delalce nagovarjal, da prvič svoje otroke pridno pošiljate v šolo,

»Da, ko led hladan, a on se vedoč pretvara v ognjenega. To je grdo,« nadaljeval je Ležnjem vedno živeje, »da igra tako opasno igro, opasno, ne za njega, to se umeje, on sam ne bi kopejke, ni lusa ne bi stavil na karto, a tujo dušo bi...«

»O kom, o čem vi tu govorite, jaz vas ne umejem?« vpraša Aleksandra Pavlovna.

»Grdo je to, da nema poštenja. On je umen človek in pozna vrednost svojih besedi, — ali vendar jih razsipa, ko da ne vredijo nič. Ni sumnje, on je govornik; toda zgovornost njegova ni ruska zgovornost. Naposled se tudi mladeniču ne zamerjava, kadar lepo govori, toda za človeka njegovih let je sramota, tešiti se s šumom lastnih besedi, sramota je samega sebe slikati!«

»Ne vem, Mihajlo Mihajlič, ali ni to vse enako za slušalca, da li se vi slikate, ali ne...«

»Oprostite, Aleksandra Pavlovna, to ni vse enako. Nekdo mi reče besedo, ki me vsega navduši — kdo drugi reče to isto besedo, še lepše — a jaz še z ušesom ne mignem. Od kod je to?«

»To je, vi ne mignete,« reče Aleksandra Pavlovna. »Da jaz ne mignem,« nadaljuje Ležnjem, »akoprem imam jaz morda še boljše ušesa. Stvar je pa ta, da Rudinove besede vedno jalove besede ostanejo ter se nikdar ne izpremené v delo, a mej tem te besede vznemirjajo mlado srce.«

»Ali o kom, o kom vi govorite, Mihajlo Mihajlič?« Ležnjem malo utihne.

»Vi želite znati, o kom govorim? O Nataliji Aleksejevnej.«

Aleksandra Pavlovna je prišla za hip v veliko zadrego, a po tem udari v glasen smeh.

»Za Boga, vi ste čuden svat in imate vedno čudne misli. Natalija je še pravo dete; a recimo, da bi tudi kaj bilo, mislite li, da bi Darja Mihajlovna...«

»Darja Mihajlovna je prvič egoistka in živi za samo sebe, a drugič veruje svoje večini v odganjanji otrok toliko, da jej niti na pamet ne hodi, batl se za njo. Hu! Kako bi to bilo! En migljaj, en veličanstven

sami sebe pa omikate s tem, da obiskujete manj goštilne, več pa dobra, izobraževalna društva, da vsako prosto uro porabite v to, da čitate dobre in koristne knjige in časopise. Ko bode delalec omikan, zasije tudi njemu zarja svobode in doseže človeka vredno življenje. Govoriti mi je zdaj o vladnej pomoči. — Priznana stvar je, da ima tudi vlada dolžnost, varovati delalski stan pred velikim kapitalom in pred zatiralci sploh. — Pred vsem pa je državna dolžnost, da skrbi za dobro omiko delalcev in za take šole, ki jih bodo izobraževale v vseh rokodelskih strokah, kakor je to naš tržaški list »Edinost« jako obširno in temeljito dokazoval v člankih »Socijalizem, strah Evrope«. Treba pa je, da država priskoči delalcem tudi z materialnimi sredstvi, da podpira snovanje vsakovrstnih delalskih društev, bodisi podpornih, denarnih ali produktivnih. Ali v prvi vrsti bi bile priporočljive delalske in obrtniške komore, o katerih je na obširno govoril list »Edinost« in katere bi imele zastopati interese delalcev nasproti podjetnikom in bi pošiljale tudi svoje zastopnike v parlament. Obširneje o tej državnej pomoči govoriti mi denes ne dopušča čas in podaj se morda še prilika, da bom jaz o tej stvari natančneje poročal. — Za denes hočem le konstatirati, da razne vlade, in tudi naša avstrijska, baš zdaj z veliko energijo delajo na postavih in naredbah, ki imajo priskočiti v pomoč obrtniku in delalcu. Tako na priliko je bila uže sprejeta v našem parlamentu nova obrtniška postava, po kateri se ima poštena obrtnija, pošteno rokodelstvo varovati pred sleparsko konkurenco in po kateri se imajo tudi delalci varovati pred pretiranimi zahtevami podjetnikov in fabrikantov ter se ima vravnati trajenje vsakdanjega dela. Nadalje se imajo po tej postavi snovati rokodelske zadrage v namen podpore in boljše odgoje rokodelskih učencev, potem rokodelske založne in še več drugih koristnih naprav. — Ministerstvo nekda izdeluje tudi postavo o zavarovanju delalcev za slučaj, ko bi postali dela nezmožni. Te dni je slovenski poslanec Herman stavil v drž. zboru predlog, naj bi se pospeševalo zidanje hiš za delalce s tem, da bodo dotične hiše, ki imajo postati lastnina delalcev, za več let proste bišnega davka, in še več enakih postav namerjava predložiti ministerstvo in sedanja večina drž. zbora.

Mi vidimo, da sta torej tudi prosti delalec in obrtnik postala deležna skrbi postavodajnih činiteljev, in kakor sem vam pokazal v začetku svojega današnjega predavanja, da se je kmet in rokodelce osvobodilo.

pogled — pa vse gre ko da je namazano. Tako misli ta vlastelinka, ki samo sebe smatra za mecenatice, umnico in Bog ve za kaj še, akoprem ni družega, nego svetska starka. A Natalija ni dete; ona, verujte mi, češče in globlje razmišlja, nego mi dva. A je li prav, da tako častna, strastna in goreča narava pride v roke takšnemu akterju! Toda, tudi to se je uže dogodilo.

»Akterju! Njega vi nazivljate akterjem?«

»Da, njega, — no, recite sami, Aleksandra Pavlovna, kakšna je njegova rola pri Darji Mihajlovnej? Je-li dostojno možu, da je idol, orakel v hiši ter se vpleta v obiteljske posle?«

Aleksandra Pavlovna začudena pogleda Ležnjemu v lice.

»Jaz vas ne poznam, Mihajlo Mihajlič,« reče ona.

»Vi ste zarudeli, ste se razjarili? Tu mora kaj drugega biti...«

»Evo, tako je! Govori ženski kaj iz osvedočenja; mej tem nema ona miru, dokler se ne domisli kakšnega razloga, zakaj govori tako in ne drugače.«

Aleksandra Pavlovna se razjezi.

»Bravo! mosje Ležnjem! Vi ste ko Pigasov začeli ženske napadati: volja vas je, ali makar ste še tako ostroumni, jaz vam le ne verujem, da umejete vse in vsacega. Meni se zelo vidi, da se varate. Po Vaše je Rudin nekakšen Tartuffe.«

»To je zlo, da on niti Tartuffe ni. Tartuffe je vsaj znal, za čim je šel, a ta kraj vse bistrine uma...«

Ležnjem utihne.

»Kaj, kaj je on? Zvršite svoj govor, nepravilnež vit!«

Ležnjem vstane.

»Čujte Aleksandra Pavlovna, vi ste neopravičnica, ne jaz. Vi ste jezni name, da Rudina ostro sodim: jaz nemam pravice govoriti tako. Drago sem kupil to pravico. Jaz ga dobro poznam; živel sem z njim dosti dolgo. Ali se spominjate, da sem vam zagotovil govoriti o priliki o našem življenju v Moskvi. Zdaj je prišel čas za to. Ali hočete v slušanji strpljivi biti?«

»Govorite, govorite!«

bodil jarma krvne aristokracije, prav tako vidimo in se vsak dan bolj prepričujemo, da ni več daleč čas, ko se omeji prevelika oblast takozvane plutokracije, ali denarne aristokracije in velikega kapitala in se postavijo pravične meje vsem pretiranim vplivom in neopravičenim predpravicam. Ali, gospoda moja, v ta namen ne zadoščuje le dobra postava in državno varstvo, delalec sam mora tudi sodelovati; on sam se mora družiti, ker v društvu je moč, on sam se mora tudi poprijeti vsake dane mu prilike za napredek; on se ne sme zanemarjati; ampak skrbeti mora kolikor mogoče za svoje izobraževanje; on mora v svoji družini tudi gojiti največjo treznost in moralno, kajti brez moralne podlage ni nič dobrega in trajnega na svetu. Gospoda, pred takim izobraženim in moralnim delalcem se ne bode niti bogat gospod mogel več ponasati ošabno, kajti gotovo je, da omika je najboljšje sredstvo za poravnanje razlik, za niveliranje sveta.

Vlada hoče pomagati, to je vse prav lepo in dobro; veseliti mora to prostega delalca, a ta naj ne pozabi starega in prav navadnega pregovora: Pomoči išči pri močnem in mogočnem; toda najboljši je: »pomagaj si sam, in Bog ti pomore.« Zaključim svoje predavanje izraževaje gorko željo, da bi se posebno našim slovenskim delalcem in obrtnikom v Trstu globoko v srce vtisnol ta zlati pogovor.

Železnica Hrpelje-Trst.

Te dni je bila v železniškem odseku drž. zbora sprejeta postava za grajenje železnice Hrpelje-Trst in pride torej zdaj ta postava v par dneh na mizo zbornice poslancev. Akoprem se je v krogih državnozbornice večine pojavila huda nevolja zaradi postopanja tržaških poslancev v drž. zboru in se je celo slišalo, da mnogi desničarji ne bodo glasovali za to železnico, k ljublu temu se je nadejati, da bode ta železnica sprejeta z veliko večino, kajti sedanji večini je pred vsem merodajna državna korist in torej ne bode merila s tistim vatlom, s katerim merijo gospodje velikonemci in so zadnjič merili tudi trije tržaški državni poslanci. In to je prav; le na tak način se more vtrditi ta večina, da vsa pranja preudarja iz visocine državne koristi, ter ne sledi nekim strankam v tiste nižine, kder kraljujejo le enostranost in egoistični naklepi. Poročilo omenjenega odseka pred vsem poudarja, da smatra črta Hrpelje-Trst kakor začetek od južne železnice neodvisne zveze Trsta z Rudolfovo železnico.

Najvažnejši pogled odseka je, da s to železnico opomore Trstu gledé zvišanja njegovega prometa in tako to prvo avstrijsko pristanišče varuje pred konkurenco Reke, katera more Trstu postati osodopolna.

Odsek primerja daljavo iz sv. Petra do Reke in od sv. Petra skozi Nabrežino v Trst in pride do sklepa, da je železnica iz sv. Petra na Reko za 14 kilometrov krajša, nego ona iz sv. Petra v Trst, pa da ta razloček odpade, ako pojde črta skozi sv. Peter-Divačo-Hrpelje po novejši črti v Trst, ker potem postane ta poteza za 14 kilometrov krajša, nego je zdaj skozi Nabrežino. Še večje važnosti so potem lokalne prometne razmere v Trstu, potem trgovina tega mesta, nadalje razmere istrske državne železnice in istrske dežele in ozir na dežele, katere leže za Trstom. Nova črta bi prišla do morja pri Čarbolu in tam neposredno stopila v zvezo s železnico luko in tam nahajajočimi se velikanskimi tovarnami, kakoršne so: Lloydov arsenal, »Navale Adriatico«, paromlin Economio, delalnice vrvi Angeli-jeva v Skednji in Stabilimento tecnico, h kateremu spada ladjedelalnica sv. Roka na nasprotni strani miljskega zaliva. Naj zadoščuje v dokaz važnosti te črte le to, da je Lloydov arsenal v

letu 1881 skozi Nabrežino vdobil raznega blaga za 102.370 metr. stotov in na tako množino od te strani more se računati vsako leto. Tudi »Stabilimento tecnico« je po železnici prejel zadnja leta velike množine raznega materiala. Prav tako je gotovo, da bi vsled nove železnične črte ob železnem zalivu nastale še mnoge druge nove fabrike. Posebne važnosti je tudi to, da bi železniška postaja nove črte pri sv. Andreju bila zvezana s tržaškim morskim zalivom z drugo železnično progo, katera bi šla vedno poleg brega do nove luke in tako ne le državnej železnici storila služno drago novo luko, temuč bi tudi zljajšala promet in ukrcavanje blaga iz ladij v vagono in narobe. Ako bi se v poštev jemal promet le 800.000 tonelat na leto, bi Trst vsled manjše distance 14 kilometrov na leto prihranil na vozniini nad 200.000 gld.

Ne sme se pa prezirati okoliščine, da novi občni magazini (Lagerhäuser), kateri so imeli dosedaj dnevnega prometa 160.212 kilogramov, po 25 letih postanejo brez vsake odškodnine državna lastnina, in da država more te magazine še celo po minolih 5 letih po odveznem potu sprejeti v svojo last, vsled česar more država ob enem, ko skonča omenjeno železnico, postati gospodarica vsega prometa v Trstu, kajti v novejši luki ima že železniških tirov za 1200 metrov dolgoti in ona more brezplačno postaviti nov tir, kateri ima zvezati poleg tržaškega brega postajo Hrpeljske železnice z novo luko. Konečno je treba pomisliti, da je v zalivu sv. Andreja, kder bo stal nov kolodvor, prav lahko mogoče napraviti nove mole in sploh vse priprave za drugo varno luko, kakor hitro bi to zahteval zdatno pomnoženi promet. Nova železnična proga pa bi tudi veliko zljajšala in povzdignola promet z Istro. Da se tega osvedočimo, zadostno je, da pogledamo na geografsko karto. Iz Trsta skozi Nabrežino v Hrpelje je 58 kilometrov, mej tem, ko bi bilo po novejši črti do Hrpelje le 20 kilometrov, torej 38 kilometrov manj, kateri razloček je gledé na to, da znaša vsa istrska črta le 110 kilometrov, toliko važnosti, da bi vozna tarifa postala veliko nižja ter močno vplivala na pomnoženje prometa, tako sicer, da bi ta železnica potem ne služila le državnim, to je vojnemu namenom, temuč bi postala tudi čedalje bolj aktivna. Prav tako bi se povzdignol potem promet mej Divačo in Hrpeljem. Važnost nove črte je razvidna že iz tega, da tonelata žita iz Trsta v Pulj plača po sedanji črti skozi Nabrežino gld. 6.60, a potem bi plačala po novejši črti le gld. 4.40, torej gld. 2.20 = 33% manj; skoraj enako razmerje je tudi glede drugega blaga, katerega uvažajo Istrani. Očividno je torej, da bi tako znižana vozna donosa velike koristi Istranom in da bi se vsled pomnoženja prometa tudi državna železnica, katera je stala 12.700.468 gld., veliko boljše spleščevala.

A tudi drugim notranjim deželam bi prišla v prilog ta črta in sicer ne le zaradi skrajšanja vozne črte za 14 kilometrov, temuč še več zaradi tega, ker bi država po južnej železnici od Divače do Ljubljane vozila po nižjem, od južne železnice čisto neodvisnem, tarifu in bi tako sploh omejila ali celo odstranila, monopol južne železnice. Razen navedenih prednostij govore za novo črto tudi geološke in strategične razmere, kajti mej tem, ko se tir južne železnice mej Nabrežino in Trstom tolikrat pospije in je celo dostiokrat velika nevarnost za večdnevno ustavljenje prometa in mej tem ko je ta črta tudi za slučaj vojne preveč eksponirana, ne bi bilo na novejši črti nobene take težave in bi ta črta do morja vedno bila tudi strategično dobro zavarovana. — Iz rečenega je razvidno, da je ta železnica prepotrebna iz narodno gospodarskega, trgovskega in strategičnega stališča in da se more za gotovo pričakovati, da bode tudi upotrebljen kapital od 3.840.000 gld. donasal dobre obresti. — Železnični odbor je posebno jemal ozir na to, da se ne prejudicira nadaljevanje te nove železnice v namen najkrajše zveze z Rudolfovo železnico. Važno

v tej zadevi je tudi to, da je železniški odbor v svojem referatu omenil, da s to predlogo so rešene tudi vse prošnje, ki so bile podane v zadnjih letih glede grajenja predelske in loške železnice, kar kaže, da na predelsko črto, katera je imela tudi v Trstu mnogo vplivnih privržencev, ni skoraj več misliti. Postava sama se glasi okrajšana blizo tako-le: I. odstavek določuje za grajenje železnice od Hrpelje do Trsta 3.840.000 gld. — II. odstavek zavezuje mesto Trst, da more doprinesati k tem stroškom 5%, in sicer na tak način, da državi odstopi potrebno zemljišče za zidanje kolodvora in pa za podaljšanje železničnega tira od kolodvora poleg brega (rive) do nove luke. — III. odstavek določuje, da se ima železnica letos početi in končati v treh letih. — IV. odstavek določuje 30.000 gld. za izdelanje končnega podrobnega projekta in pooblašuje vlado, da najme potrebnega denarja, ako bi ga ne imela zadosti na razpolago. — V. odstavek oprošča kolekov in pristojbin vse pogodbe in druge dokumente, ki bi bili potrebni v zadevi železnice. — VI. odstavek določuje, da mora država to železnico obdržati v svoji lastnej upravi in da je ne sme dati v najem privatnim osebam in društvom. — VII. odstavek nalaga vladi, da se mora pogoditi z južno železnico v namen, da jej pusti prosto vožnjo po progi mej Divačo in Ljubljano z celimi vlaki, ali pa tudi posameznimi vagoni proti plačevanju letne odškodnine za porabo proge (Bahngeld). Ako bi to ne bilo z lepa doseči, naj se vlada posluži pota eksproprijacije, v kateri namen naj jej služijo določbe postavbe od 18. februarja 1878, po kateri ima deželna politična oblastnija pravico določiti odškodnino. — Odstavek VIII določuje, da postava stopi v veljavo z dnem nje objavljenja. — To je na kratko zadržaj postavbe, ki utegne pridereti in je posebno velike, neprecenljive važnosti za Trst in za vse dežele, katere so za Trstom. — Ako obvelja, imajo Tržačani pač hvaležni biti sedanji vladi in pa večini drž. zbora, — nikakor pa ne našim trem mestnim poslancem.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Novo šolsko novelo je v četrtek potrdil cesar. — Tako hitro ni še k malu zadobila kaka postava najvišje sankcije. Kaj pomenja to? Mi smo že izrekli v našem listu, da Taaffejeva ministerstva ne omaje vse »larmanje« velikonemcev in da ne bi bilo padlo to ministerstvo tudi, ako bi bila novela propala v drž. zboru. Denes se vidi, da smo prav imeli. — Raztrosili so velikonemci vest po svetu, da cesar ne potrdi te postavbe, ker je prodrla le z nezadostno večino 3 glasov; a faktum je postavil velikonemec zopet na suho; — krona sama je sodila in mi vidimo v hitrem potrjenju postavbe obsodbo ravnarja levice, katerega ravnarja ne obsujejo le avstrijski narodi, temuč prav gotovo tudi najvišji krogi. — Ne vemo, kake taktike se bodo velikonemski kričarji odslej posluževali; ali bodo še naprej uganjali škandale in tako z vsakim dnevom globokeje zabredli, ali pa se res poprimajo pasivne politike, s katero so začeli zdaj pretiti. Naj storé, kar jim ljubo, jasi so jim v vsakim dnevom višje in jih ne dosežejo tako hitro. — To pa jih utruja, kajti za jasi jim gre, in torej je skoraj gotovo, da polagoma stranka razpade ter da se morajo vršiti tudi maj levičarji nove kristalizacije. — Kaj kaže pri enakih razmerah našim tržaškim poslancem najboljše? Mi bi rekli in z nami govore tudi vsi pravi Tržačani, da bi bilo najboljše, da se tržaški poslanci poprimajo one stranke, od katere imajo pričakovati kaj za Trst, da postanejo sploh realni politikarji, kar bi moral baš tržaški poslanec biti v prvi vrsti.

V seji poslanske zbornice v 1. dan tega meseca se je brez promembe sprejel načrt zakona o luhnej

Malo poprej sem rekel, da on ni mnogo čital i toda čital je filozofične knjige in glava njegova je bila tako ustvarjena, da je prečitali kakšno knjigo iz nje se izvel, kar je obćenito veljavnega ter iz tega izvajal sijajne pravilne niti mislij ter razkrival nove, dunovite nazore.

Naše kolo, da istino rečem, sestavljeno je bilo iz samih učencev, nedoučenih dijakov. Filozofija, izkustvo, nauka, samo življenje — vse to so bile za nas prazne fraze, slutnje zamamne, prelepe no raztresene. Obćenite njih spono, obćenitega zakona sveta ni tedaj nismo poznali, akoprem smo o njem govorili. Slušajoč Rudina, zdelo se nam je na prvi pogled, da smo naposled prišli do umevanja te obćenite zveze, da se nam je zavesa vzlignola izpred oči! Recimo, da on ni govoril svojega nič — kaj zato! — ali on je znal vse v lepo zvezo spravljati; kar je bilo za nas raztrgano, videli smo zdaj v lepej celini. Pred našimi dušnimi očmi se je vzlignovala točna, sijajna zgrada, v katerej je živi duh vel — Nič ni bilo več brezsmiselnega za nas, nič slučajnega; v vsem in povsodi smo videli potrebo in krasoto, vse je imelo jasno in vendar sajstveno značenje. Vsak pojem življenja se je javil v skladnih akordih, in mi sami smo se čutili z nekim svetlim navdušenjem in sladkim trepetanjem srca kot žive oddelke večne istine, čutili smo se njenim orodjem, pozvanim za neke velike mu — Vam se to smešno vidi?

»Ne!« odgovorila je tiho Aleksandra Pavlovna; »po čem to sodite? Jaz vas sicer ne umejem povsem; no smešno se mi ne vidi.«

»Od tedaj smo postali pametnejši,« nadaljuje Ležnjev, »a zdaj se nam to kot otročarija vidi. No sedaj, naj to še enkrat povem, bili smo Rudinu mnogo hvale dolžni. Pokorski je bil brez dvojbe mnogo pametnejši od Rudina; Pokorski je ulival, tako rekoč ogenj in silo v nas, no vendar je bil včasih truten in je molčal. On je bil človek nervozen in bolehljiv, ali kadar je razprostrl perutnice.« (Dalje prih.)

Pilal polunonočnem lampadom
Pered svjatinju dobra.

Tako je rekel neki polunovi pesnik iz našega društva.

»A kako je on govoril?« vpraša zopet Aleksandra Pavlovna.

»Govoril je dobro, kadar je bil dobre volje: Ali Rudin je bil uže tedaj dvajsetkrat zgovornejši od njega.«

Ležnjev se ustavi in dene roke križem črez prsa. »Pokorski in Rudin si nista bila podobna. V Rudinu je bilo več fraz in več entuzijazma. Videlo se je, ko da je Rudin mnogo nadarjeniji od Pokorskega, ali v istini je bil prava kukavica proti njemu. Rudin je razvijal krasno priljubljene misli ter se mojsterski prepiral. Ali teh mislij ni rodila njegova glava; on jih je za družini pobiral, osobito za Pokorskim.«

Pokorski bil je navidezno tih in nežen, celo slaboten — ljubil je ženske do norosti, rad je karal in gledal, da tega ne zasluži sam. Rudin se je kazal ognjenega, polnega smelosti in živahnosti, a v duši je bil hladen, skoraj strašljiv, dokler se ni zadelo njegovo samoljubje; tu bi se bil koj potolkel. On je vedno gledal pokoriti si ljudi, in pokoraval jih je v imenu obćih načel in idej, in res vplival je na mnoge. Res je pa tudi, da ga razven mene, nihče ljubil ni. Njegov jarem so nosili ... a Pokorskega so slusali drage volje. Zato se Rudin ni nikdar pravdal s človekom, ki ga še ni poznal ... Mnogo knjig on še ni bil pročitil, toda vsakako več, nego Pokorski in mi vsi drugi, vrhu tega je bil sistematično izobražen in je vse dobro pamtil, a to deluje največ na mladeži! Slikajte jej slike, makar so tudi neverjetne! Svesten človek, naravno da ne pride do tega! Skušajte mladini reči, da jej ne morete dati popolne istine zato, ker je sami ne veste; ona vas ne bode ni slusati hotela. Ali prevariti je tudi ne morete. Treba je, da vi sami vsaj na polu verujete v to, da znate istino, potem vas bode slusala mladina. Uprav tako je deloval Rudin na nas.

»Slušajte torej!«

Ležnjev se je začel počasi po sobi sprehajati.

»Vi morda veste, začel je pripovedovati, a morda tudi ne veste, da sem jaz uže z sedemnajstimi leti bil sirota. Živel sem v Moskvi pri teti in delal karkoli me je volja bila. Kot deček sem bil prilično pust in sebičen, ter se rad ponasal in rad hvalisal. Prišedši na vseučilišče, živel sem dijaški in skoraj zagazil v pustolovje. O njem vam nečem govoriti; ni vredno. Dosti vam bodi to, da so me ujeli pri laganji ter me osramotili ... Plakal sem tedaj ko dete. To se je dogodilo v stanovanji nečega znanca, v kolu mnogih drugov. Vsi so se mi začeli smijati, ker sem plakal, vsi razven jednega mojih učiteljev, ki je mojo laž ostreje sodil, nego kdo drugi. Jaz sem se mu smilil in prijel me je za roko ter odvel v svoje stanovanje.«

»To je bil Rudin?« vpraša Aleksandra Pavlovna.

»Ne, to ni bil Rudin ... bil je to človek — zdaj več ne živi — človek povsem nenavaden. Imenoval se je za Pokorskega. Z nekoliko besedi ga opisati, to je nemogoče, ali kdar začneš o njem govoriti, tedaj se ti o kom drugem več ne ljubi. Bila je to uzvišena, čista duša, a tacega uma nisem nikdar več našel. Pokorski je stanoval v majhnej, nizkej sobici, pri tleh v prostej hiši na kraju Moskve. Bil je vrlo siromašen in je težko izhajal. Dogodilo se je, da včasih znanec ni mogel ponuditi ni čaše čaja; a stari njegov divan je bil podoben uže kakej ladiji. K ljublu temu je prihajalo k njemu mnogo ljudi. Vsi so ga ljubili, vsi se radi z njim družili. Vi si ne morete misliti, kako ugodno je bilo sedeti v njegovej ubogej sobici! Pri njem sem se vpoznala z Rudinom.«

»A kaj je bilo toli nenavadnega na tem Pokorskem?« vpraša Aleksandra Pavlovna.

»Kako naj vam to razložim? Poezija in istina — to nas je do njega vezalo. Bil je jasnega in obsežnega uma — a poleg tega mil in zabaven ko dete. Se zdaj mi doni v ušesih glasno hohotanje njegovo, in v istej dobi on

pristojbini v lukah avstrijskega primorja. Dezdaj se je pobirala od ladij trojna pristojbina in sicer od tone, za pomorsko zdravstvo in za preluko, odslej pa se bo plačevala le ena, za vse avstrijske luke enaka pristojbina, poleg tega bodo ladje, ki ne niso najmanj 26 ton, vsake pristojbine proste, kar bo za cbrežno malo vožnje jako koristno; druge ladje pa bodo plačevale: od 26 do 50 ton 4 kr. od tone, od 50—100 ton 8 kr., od 101 do 150 15 kr. od 151—200 20 kr., od 201—300 25 kr., 301 do 400 30 kr. nad 400 ton 38 kr. S tem se pristojbina samo za Trst zmanjša za 100.000 gold. na leto.

Potem se je pričela generalna debata o zakonu za deželno brambo. *Reichbauer* in *Schöffle* sta govorila zoper zakon. Minister za deželno bran je dokazoval, da novi zakon ne sega v pravice ljudskega zastopstva. Uredba deželne brambe je zakonito cesarju pridržana. Državnemu zboru se ohrani pravica vpliva z budgetnimi pravicami. Razen pri konjici ne bode večjih stroškov. Avstrijski zakon za deželno brambo je mnogo lažje, nego ogerski. Minister se je sklicaval na patrijotizem, katerega v časih nevarnosti nikoli ni manjkalo v Avstriji. Treba je, da se za časa skrbi za to, kar je potrebno. — Potem se je sprejel prestop v specialno debato.

Načelnik je potem naznanil, da bodo volitve v delegacijo 8. t. m.

2. maja je predložila vlada državnemu zboru dogovor s Francosko zastran podaljšanja začasne trgovinske pogodbe do konca februarja 1884. Ta dogovor se je izročil gospodarskemu odseku.

Potem se je pričela specialna debata o zakonu za deželno brambo in bili so sprejeti vsi paragrafi.

Davkovski odsek državnega zbora je sprejel zakonov načrt zastran predrugeče splošnega zakona za zemljiške knjige z nebitvenimi promembami.

Za poslanca v Parizu je imenovan grof *Hoyos*.

Ogerska gosposka zbornica je sprejela zakon za srednje šole.

Vnanje dežele.

Bolgarski knez je 3. t. m. prišel v Atene. Grški kralj ga je sprejel v Pireji.

Pruska poslanska zbornica je sprejela resolucijo, naj vlada poda predlog, po katerem se predrugečijo majnikovi zakoni i naj preudari, ali ne bi trebalo odpraviti kazenskih določb zoper duhovnike, ki masujejo in delé svete zakramente. To kaže, da se na Pruskem bližajo boljši časi katoličanom.

Schulze-Delitsch imenitni nemški pisatelj o socialnih prashaanjih in oče načela, da se morajo delalci povzdigniti do boljše osebe s svojimi lastnimi silami, umrl je te dni v Potsdamu na Pruskem. Pogreb je bil velikanski, ker se ga je vdeležilo nad 40.000 ljudi vseh stanov in iz vse Nemčije.

V francoskem senatu je odgovoril na Broglievo interpelacijo, glede zveze Nemčije, Avstrije in Italije, minister zunanjih zadev: Ne umejem, kako se more staviti vprašanje o še čisto temnem faktumu. Približanje treh velevlastij pa sicer ne prinese nič novega v evropsko politiko. On veruje izjavam Mancinija in Tisze, da zveza nema namena Francosko napasti. Francoska politika se ne promeni, Francoska ne bo iskala nobene zveze, in z vsemi vlasti prijateljsko živel, kolikor se to vjema z njenim dostojanstvom. Francosko lojalno vedenje predrugeči zunanje zveze; mej tem pa mora biti pazna Francoska. Dežela ni v skrbeh i te debate ni bilo treba.

Angleška kraljica se ustanovila poseben red izključljivo za ženski spol in se bo dajal onim gospem, ki so se posebno odlikovale pri postrežbi bolnih in ranjenih vojakov in mornarjev.

V Dublinu sta bila zopet k smrti obsojena *De-laney* in *Caffrey*, ker sta se vdeležila pri umoru v parku Feniks. Prvi je rekel, da sta Burkeja in Cavendisha zabodla Brady in O'Kelly, drugi zatoženi pa so ju še potem bodli. — Angleška vlada pa dobiva nepodpisana pisma, v katerih se izreka pretenje, da se z dinamitom razruši stolna cerkev sv. Pavla in druga velika poslopja, da se osveti kri irskih ropoljubov.

Egiptovska vojska je 29. aprila zmagala v Sudanu vstaše, ki so zgubili petsto mož; mej mrtvimi je tudi namestnik krivega proroka. Egipčani niso mnogo mož izgubili. — To poročilo utegne biti iz egipčanskih krogov in zato malo zanesljivo.

Dopisi.

Iz goriške okolice. dne 29 t. m.

Povod mojemu dopisu je razprodaja sviloprejkinega semena po ptujih šarlatanih. — Mahom začelom spomlad, ko se je porodila v našem kmetu želja gojiti sviloprejke, zapazil lahko tekače in poslanice italijanskih družeb, ki vsiljujejo in vrivajo našemu trpinu seme svilodne gosnice. Čestokrat se vidi cela družal takošnih misijonarjev, ki dirjaje od hiše do hiše, povprašujejo, ali ne bi hotel kedó sprejeti semena. Pogoj, pod katerimi se seme oddaja, navidezno so dobri, kajti daje se na razpolaganje, seme koj plačati, ali pa da jim odda kmet četrtno pridobljene svile. Ako kmet seme hitro plača, stane ga onča 8—10 gold. sploh, kakor se z dotičnim ptujim tekačem najbolje pogodi. Vzame pa seme pod pogojem, da dá četrtno pridolka, tedaj more ta pogodba imeti žalostne nastopke, kajti takošni ptuji vrivaci mogó stvar tako splesti, da bi imel ubogi kmet pri tem mnogo več zgube, nego ako bi seme hitro plačal. Navadno nastanejo iz tega dolgotrajne in pogubne pravde. Naši slovenski časniki tožijo in obsojajo tako ravnanje še le potem, ko se uže svilni zapredki (galeta) prodajajo. Ali ne bi bilo boljše, da bi se tega posla lotil slovenski veščak, katerega ljudstvo pozna? Kaj imamo Sloveni take uborne malo mož, ki bi se mogli s tem poslom baviti? Zakaj ne skrbi na pr. deželna kmetijska šola za to, ter preskrbi našemu kmetu dobrega domačega semena? Pravil mi je nek

Kraševac, da se je uže on s tem pečal, da pa ni mogel tega nadaljevati, ker so slovenski kmetje jemali seme rajše od italijanskih postopačev, nego od njega. V istini je slabost človeška — in tedaj tudi nas Slovencev, — da se ptuje blago više ceni, nego domače.

Naši ljudje bi pa s časom uvideli, da je boljše držati se domačina, nego ptujega potepina. — Naj bi prišli Slovenci vsaj uže do spoznanja, da ptuje blago ni najboljše, ampak nasprotno — najslabše. K temu pomozi Bog.

Iz koperskega okraja, 24. aprila.

Znano je i priznано od vseh strani, da je kmet podlaga državi in vsega ljudskega življenja. Prav tako more bit znano i priznано, da so za kmeta države manj napravile, nego za kateri koli drugi stan.

Bill so duhovniki in plemetniki, za koje so se vsi drugi morali truditi. Vzdignoli so glavo obrtniki meščani. Storiło se je in dela se marsikaj za nje. I kmeti, četrtni stan ljudskega društva se mičejo in vzdigujejo, ali malo se je i malo se za nje dela. Mej tem ko se n. pr. človek, koji sežida v mestu kako hišo, osvobodí od hišnine za toliko in toliko let, kmet mora uže prvo leto plačati od njive koje je izkrčil, za koje je potratil mnogo časa on in njegov, koje delajoč je veliko snedel, veliko obleke razdril in mnogo orodja porabil. — Mej tem ko, recimo krčmar, plati samo od onega vina, kojega namení za prodajo, in recimo nadalje, uradnik, od one plače, koje in koliko redno dobiva, kmet mora platiti od svojih gozdov, njiv, vinogradov, vrtov bez ozira, ali so mu ti gozdi, njive, vinogradi, vrti kaj koristili ali ne, da tudi tedaj, ako je trošek na nje bil večí, nego dobiček iz njih.

In prav ta okolnost in kar je s tem v zvezi, jako je zatrla našega kmeta.

Ne grem daleč nazaj, niti nečem na široko pisati. Rečem samo, da so mnogi naši kmetje kupili imanja od gospodov, da jih niso popolnoma plačali ali morda tudi na polovico ne, ampak da so se obvezali, toliko in toliko vsako leto plačati, računaje se ve, da na pridelke na vsaj nekoliko dobre letine.

Zalibog, letine so jih prevarile, oni niso mogli platiti, kakor so zagotovili, na dolge so obresti rasle, dolgovi so se povečali, za nje njim posamezniki posestva prodavajo.

Pa ni le to. Omenil sem to samo mimogredé. Kmetje bi bili morali za svoje zemlje davke plačevati. Mnogi jih niso plačevali, ker niso toliko pridelali, da bi jih bili mogli plačati. Posamezni uradniki in sploh oblastni je so se prepričali menda o tej nemogočnosti. Ni se sililo kmeta, da plati. Propustilo se je leto, dve, tri. Minolo je deset do dvajset i več let. In še se ni sililo kmeta da plati. Marsikoji bi ali tudi mogel plačati, a ko je videl, da se drugim nič ne godi, ni niti on plačal. Zaostatkov davkovskih imajo sedaj naši kmetje od pet, deset dvajset i več let. A ne samo kmetje, nego tudi gospoda z večimi i velikimi posestvi. In sedaj so oblastni je odločile menda napraviti konec temu neplačevanju davkov. Sedaj se terja za več let. Kar niso mogli plačati kmetje leto za letom, to naj sedaj na enkrat, ali če ne na enkrat, vendar velike svote plačajo. I brez usmiljenja.

V razne vasi so uže prišli možje, poslani od oblasti, da iztirjajo davke in zaostatke. In sicer prav sedaj, ko kmetje v svojih hišah nič nemajo, ko nemajo niti kaj jesti, ko imajo največ opravila, sploh v najhujšem letnem času. In kaj se dogaja?

Z ene strani se hoče imeti, z druge se ne more dati. Rubi se, kar se najde, posebno pa žival. Rubi se zadnja krava, edino, kar še kmet ima v svojej hiši, s čem bi se saj nekako preživel, krava, koje mleko bi prodal, da si vkupi kilo moke za polento. Rubi se zadnji vol, s kojim bi morda zapeljal v mesto voz drv, ako jih slučajno ima, ali šel drugemu vozit, a koji mu je krvavo potreben da izorje svoje njive.

In kaj se s to živino dela? Tlači se v hleve za to najete, hraniti se mora. A štalinno i hrano za njo mora plačevati oni, kojemu so jo vzeli, ker ni mogel plačati, kar se je od njega zahtevalo. Mesto da mu živina gnoj dela, da mu orje, da mu vozi, da mleko od nje dobiva, on še mora plačati za vzdrževanje te živine. In to traje toliko časa, dokler se kmeta kdo neusmili, ter mu posodi denarja da plača, kar se od njega zahteva davkov in zaostatkov in da plača za vzdrževanje svoje živali v ptujih hlevih. In koliko se hoče da kmet najde človeka, da mu posodi! Koliko dni izgubi prav takrat, ko ima največ opravila. Kakove interese mora plačati!

Pa pri tem neobstane. Sliši se, da se tudi vino po 6—8 novcev po litru prodaja. Tožili so se ljudje da eksekutorji tudi v hiše hodijo, na silo ormarje odpirajo, in obleko, koje najdejo, rubijo.

Prodavajo se posestva in hiše in sicer za grozno nizke cene. Tako sem slišal, da se je prodala hiša in posestvo za 35, pravim trideset in pet goldinarjev.

Kam pridemo? Kam to pelje? Konec konca v obupnost, koja je pripravna poprijeti se vsakega sredstva, porabiti vsak način, samo da si pomaga.

Ali je to dobro za državo? Na to naj odgovoré oni, koji jo vladajo.

Še eno prašanje mi roji po glavi. Ali se postopa v davkovskih uradih z gospodo tudi tako, kakor s kmeti? Njihovi davki in zaostatki iznašajo veliko več svote, nego kmetovski.

Šmarje pri Kopru, 28. aprila.

(Dr. Vinko Franul de Weissensturn in messer «Cittadino».) Ko smo čitali v 33. številki predrage «Edinosti», kako messer «Cittadino» veseli, da se ne zahteva od višega telegrafskega upravnika v Trstu znanje milega nam slovenskega jezika, prišlo so nam koj na misel kratke pa krepke dr. Franulove besede v predgovoru njegove italijansko-slovenske slovnice, ki, zdi se nam, našemu dečku «Cittadino» kaj dobro pristujejo. Ko je povedal dr. Franul v omenjenem predgovoru, kako so začeli slovenski buditelji in veščaki: Vodnik, Linhart, Kumerdej, Japelj in drugi

slovenščino z navdušenjem gojiti (omenjena slovnica je prišla na svetlo l. 1811. v Trstu), piše nadalje tako le: «Noi, che appartenghiamo similmente alla discendenza Slava, che facciamo parte della nostra primitiva Nazione Illirica, che viviamo in una Città (Trieste) «Cittadino», il cui contado ha per dominante la sola lingua Cragnolina, — noi, che ci troviamo continuamente in relazioni col popolo Cragnolino, e che per mancanza della di lui lingua veggiamo compromessi persino gli affari nostri domestici, — non dovremmo noi esser egualmente animati dalla medesima voglia? non conviene a noi forse d'applicarsi allo studio d'una lingua, la cui cognizione ci si rende altrettanto utile, che necessaria?»

Lo Spirito Nazionale. Innata propensione alla patria favella, i nostri propri interessi ne impongono non equivocamente un tal dovere, e ci provocano quotidianamente a familiarizzarci colla medesima.

Kaj praviš k temu messer «Cittadino», ki naš jezik pri vsakej priliki zasramuješ? Kaj morda zdaj to ne velja, kar je veljalo l. 1811? To se vé, da velja, in še bolj nego kedaj, tega priča so nam tvoji pristljeni posmehi. Dr. Franul je bil tržaški odvetnik stare, poštene korenine, ti pa si bore listič. Hočeš li s posmehovanjem nas oplašiti? Nikdar ne! «Non è più il tempo che Berta filava». Da, da «e' son passati i bei tempi» ko je delal vsakdo z nami kakor sv. ... z mehom. Naš jezik, dasi od tebe zasmehevan vendar je nam mil in drag in se ga ne sramujemo. Zapomni si dobro «Cittadino», mi smo vajeni uže zdavno neslanim šalam naših zavidnikov in če so nam v minulih letih res kakšen krat enaki posmehi kako bridko urico zadržali, vedi, da nam je danes vsak posmeh nova iskra, novo brepenenje, nova želja, ki nas žene in sili z nepopisljivo močjo, da se brez vsacega strahu potegujemo za svoje pravice ter jih branimo na življenje in smrt. V svesti si, da se za resnico bojujemo, navduševati hočemo za njo svoje sorojake brez prestantka ter klicati z Vodnikom in Franulom:

Zbudi se kranjska Modrica!
Zadosti si spala do zdaj!
Al ni očitna pravica
D'obujena bôš za naprêj?

X.

Domače in razne vesti.

Seja mestnega zbora bila je včeraj zvečer. Dr. Piccoli je vabil župana, da prej ko mogoče razpiše dopolnitve volitve, da se namestita č'va spraznjene sedeža v mestnem zboru in sicer vsled odstopa dr. Monti-ja in smrti dr. Ferrarija. — Župan odgovori, da se volitev prej ko prej razpiše. — Potem je zbor sprejel nekatere spremembe pravil mestne zastavnice in naposled dovolil šč 1329.54 za do plačilo državnemu erarju za odstop nekega zemljišča pri Sv. Sabi.

Nj. ekszellenca grof Karol Hohenwart je došel z gospo predčerašnjem v Trst in nekda ostane tukaj še nekoliko dni. Njegov sin se namreč oženi z grofico Marenzi, hčerjo poznanega generala Marenzi-ja.

Tržaške novosti. Namesto 1. dan maja, kateri je bil deževen, praznovali so Tržčani predčerašnjem pravo spomlad. Na tisoče ljudi je vrló po vseh ulicah v okolico in vsi mestni javni vrti in vrtne gostilne so bile prenapolnjene; povsod godba in veselje. Mi Slovenci pa hočemo maja še posebno pozdraviti v nedeljo v Skednju, ako ima sv. Peter kaj rad našega mladega «Sokola».

Zgodbe à la Barbara Ubrik so tudi v Trstu doma. Kakor smo zvedeli iz zanesljivega vira, imela je neka rodovina 5 letnega dečka, kateri je bil najbrže sad kake prepovedane ljubezni, več let zaprtega in ga hranila le za silo, tako, da bi bi gotovo za gladom in smradom umrl, da ni policija slučajno zvedela za ta barbarični način odgledovanja otrok. Policija je te dni preiskala stanovanje dotičnih brezsrčnih roditeljev in našla v temnej, močvirnej sobi ubogo dete, ki je bilo podobno bolj smrti, nego človeku. Vzela je policija dete in odnesla v bolnico, kder uhožec zdaj od dne do dne bolj okrevja in je nade, da pride k sebi. Proti brezsrčnim roditeljem pa se bo vršila obravnava, ki prinese na dan stvari, ki utegnejo pokazati sad novošegne odgoje.

Pokopali so večrtek dvornega in bivšega sveto valca najvišje sodnije na Dunaju, gospoda Angela Albori-ja, brata spoštovanega trgovca in hrvatskega rodoljuba g. Ivana Albori-ja; pogreba so se vdeležili vsi višji uradniki in večina odlične gospode tržaške.

Umrl je v četrtek v Trstu imeniten zdravnik in nekdanji mestni svetovalec dr. Franc Ferrari.

Nesgode v četrtek je padel 75 letni zasebnik Franc P. v morje ne daleč od vile Murat; na njez govo kričanje je došla pomoč; izvlekli so ga iz morja in odvedli v bolnico. — Zidar Franc Gabrielli v Kadinnu je padel z nove hiše na tlak in si je zlomil noge. — Odnegli so ga v bolnico.

Neko 80 letno Uršo Devetak iz Gorice našla je policija bolno na ulici ter jo odvela v bolnico. — 30 letnemu Janezu Ceko, rodoma Goričanu, mlinarju v tuk. parnem mlinu, je mašina zmetila roko.

Zopet so se tepili prav pridno in so bili ranjeni ter odvedeni v bolnico ti le: 30 letni Franc Čok iz Lokve, katerega je našla policija v nezvesti blizu cerkve Sv. Jakopa. — 24 letni Jožef Bach iz Trsta ranjen v tepežu. — 29 letni Krevatin Ferdinand iz Trsta, ranjen v tepežu.

Kanonikat za rajnkim Mons. Švab-om je razpisan do 15. junija meseca.

Odlikovanje Papeževo. Sv. Oče Papež Leo XIII. so podelili «mitro in pastirsko palico koperskemu proštu, kanoniku in vitezu železne krone III. razreda, Mons. *Francetu Petronio*, ki je postal «praelatus domesticus ad instar participantium». Sedaj bodo Koprčani zadovoljni!

Razpisane službe. Pri colnih uradih v Primorju sti razpisane dve službi, ena oficijala, druga asistenta. — Prošnje se imajo podati v 4 tednih pri tuk. finančnem vodstvu.

Klanje. Ko sklepamo list, došla nam je stranska vest. — Tropa tržaških pekov, poklicana v vojake, je prav zdaj ob 11 uri predp. slovensko prepevaje šla memo naše tiskarne. A pred veliko kasarno se poprimejo z nekaterimi mestnimi postopaki in nastalo je hudo klanje, vsled katerega so bili trije peki močno ranjeni in eden od njih je baže uže umrl, mej tem ko sta druga dva v bolnici. — Nož in vedno nož!

Policijsko. Ubogi kapucin je čakal 4. t. m. na odhod Lloydovega parnika v Dalmacijo. Približa so mu nek gospod, kateri mu v pogovoru pové, da on more preskrbeti na polovico znižano ceno na Lloydovih parobrodih. — Kapucin tega vesel, prosi gospoda, naj tudi njemu preskrbi to olajšavo in mu da 1/2 Napoleona, da mu kupi karto za polovico. Lep gospod je odšel; a ubogi frater je zastoj čakal lista. — A drugi dan je lepova uže imela policija, pa rume-njak je bil uže šel skozi grlo. — *Vkradel je nek potepin nekej gospi na korzu mošnjico iz žepa brez da bi bila ona to zapazila, v mošnjici je bilo 10 gld.*

Goriške novosti. Stari in dobro poznani mestni oče Marzini je izdal te dni brošuro, v kateri obsojuje sedanje mestno gospodarstvo in dokazuje, da tako mesto ne more napredovati. — Usled tega velik hrup v Gorici in mestno stareinstvo je izdalo oklic, v katerem naznanja, da je g. Marzini pisal neresnico in vabi vse občanarja, naj pridejo pregledavat mestne račune. — Pri vsem tam pa Marzini trdi svoje in pride gotovo do tožbe, proti kateri hoče nekda Marzini nastopiti pot dokaza. V mestnem gledišču je prišlo mej igranjem opernega društva Pelicon do hudega tepeža, ker so nekateri preveč aplaudirali, drugi pa sikali, konečno pa se začeli pretepali v gledišču, dokler ni storila policija miru in zaprla nekaterih mladih zastopnikov goriške »jeunesse dorée«.

Slovensko bralno in podporno društvo v Gorici napravi 6. t. m. prvo nedeljo maja, o priliki Dornberške vinske razstave (pri lepem vremenu) *izlet v Dornberg*.

Tržaški Sokol napravi v nedeljo, 6. maja izlet v Skednjo, tam pa *veliko veselico* pod milim nebom. Podpisani odbor vabi torej vse redne in podporne ude, potem vsa »slovenska društva« v Trstu in okolici in sploh vse, redeljube iz Trsta in bližnjih krajev, da se vdeležé tega izleta (društva kolikor mogoče korporativno). Program izleta. Točno ob 2 1/2 uri popoldne odhod iz telovadnice. — Ob 3. uri slovesni sprejem pod klancem na cesti v Skedenj, od tam odhod na vrt gostilne g. J. Sancina (Nemca), kder se bode vršila veselica. — Odhod iz Skedenja točno ob 9. uri zvečer. Program veselice. Veselica se začne točno ob 4 1/2 uri popoldne; vršila se bode tako-le: 1. Godba. 2. pl. Zajc. »Hrvatski stopaj«, poje skedenjski pevski zbor. 3. Nagovor staroste Sokola. 4. telovadba na drogu. vmes godba. 5. Dr. B. Ipavec »Domovini«, poje skedenjski zbor. 6. Godba. 7. Hajdrih »Jadransko morje« pojo vsi nazoči pevski zbori. 8. Godba. 9. pl. Zajc »U boj«, pojo vsi nazoči pevski zbori. Potem ples na eni strani vrta; na drugo pa na petje in presta zabava. Vstopnina k veselici in plesu 20 soldov. Ako bi bilo deževno vreme, preloži se veselica na prihodnjo nedeljo.

Odbor tržaškega »Sokola«

Ljubljanski mestni zastop se je po novih volitvah 1. maja prvokrat sešel in ustanovil. Ker so nemčurski svetovalci Suppan, Lukman in Gariboldi izstopili, sedé sedaj v njem sami narodnjaki. Za županovega namestnika je bil zopet izvoljen trgovec Fortuna.

Železnica čez turske planine. V malo dneh pojde k cesarju deputacija deželnih odborov solnograškega (deželni glavar grof Chorinsky), kranjskega (baron Schwegel) in isterskega (deželni glavar dr. Vidulich), s prošnjo, naj se vladi naroči, da uvede predhodnja dela za železnico čez Ture planine.

Za obrtniške šole dovolil je naučni minister z odlokom dne 26. aprila t. l. sledeče podpore za l. 1883 in sicer na *Kranjskem*: Kočevje: 200 gld.; Ljubljana: 2000 gld.; Tržič: 150 gld.; Rudolovo: 400 gld. Na *Spodnjem Stajerskem*: Celje 200 gld.; Slovenj Gradec: 100 gld.; Maribor: 300 gld. Na *Koroškem*: Zeleznica Kapla: 200 gld.; Borovlje: 400 gld.; Celovec: 530 gld.; Beljak: 250 gld.; Velikovec: 150 gld.; razen tega za kupčijsko šolo v Celovcu: 530 gld. in za napredovalno dekljsko šolo v Celovcu: 600 gld.; na *Primorskem*: v Gorici: 400 gld.

Volk je volka ustretil. Zadnje dni se je mnogo slišalo, da v Trnovskem gozdu volk živo hudo davi. Tega volka je zdaj konec, ustretil ga je — Volk, gozdni čuvaj, blizu Lokve.

Abecednik za slovenske ljudske šole izdal je gosp. Andrej Praprotnik, nadučitelj in ravnatelj v mestnej ljudskejšoli v Ljubljani, eden najboljših slovenskih šolnikov. Ta abecednik je sestavljen po pisalno — bralnej metodi tako, da se učenec v lehkih oblikah priuči vsega, česar mu prvo šolsko leto vedeti treba, da si pridobi podlogo za splošno omiko. Delo je tudi gledé berila kaj priporočljivo in ga priporočamo v natančni pregled posebno našim gg. ljudskim učiteljem, kateri naj bi se ga naročili. Dobiva se pri bukvozevu, g. M. Gerberju v Ljubljani.

»Oesterr. Länderbank« je imela l. 1882 čistega dobička 3.240.260 gld. Delničarji dobe razen 5% obresti, to je 12,50 frankov za delniški medčasni list, še superdividendo v znesku 8 1/2 franka na vsak delež. Reservni fond narastel je na 7.704.564 gl. 19 kr. to je 19 gld. ali 40 frankov na delnico. »Länderbank«, na katero tako sčuvajo velikonemci, in katero bi adi na vsak način pokopali židovski baroni, je denes

eden prvih avstrijskih denarnih zavodov in gotovo postane tudi prvi v kratkem času, kar je tudi potrebno, da se onim baronom perutnice pristržejo. Bontoux-a so sicer zadušili, a Länderbanke ne bodo, ako Bog dade.

Listnica opravištva. G. A. S. v R. Od lanske naročnine Vam je preostalo za leto 30 kr., torej prosimo še za prvo polletje 2 gld. 70 kr. poslati. Naznanilo 1 krat priobčeno bi stalo 1 gld. 20 do 1 gld. 40. Večkrat priobčeno se zaračuni nižje. Gospode, katerim se list zgubi, prosimo vselej hitro reklamirati.

Žrebanje goriških odveznih obligacij se je vršilo te dni in so bile vzdignjene te le obligacije: št. 950, 553, 79, 210, 63, 380, 811, 817, 883, 949, 70, 206, 109, 276, 38, 91, 111, 217, 229, 245, 240, 394, 400, 162. Lastnik obligacije št. 459, vzdignene lanske leto, ni še došel po denar.

Žrebanje državnih lozov leta 1860. Vzdignjene so bile te le: serija 12522 št. 2 dobila je glavni dobiček, ser. 9437 št. 17 je dobila 50.000 gld., ser. 19459 št. 17 dobila je 25.000 gld., ser. 6536 št. 1 in ser. 1338 št. 3 dobile so po 10.000 gld. Po 5000 gld. so dobile: ser. 1814 št. 8, ser. 10390 št. 13, ser. 708 št. 13, ser. 15901 št. 4, ser. 19875 št. 3, ser. 10968 št. 19, ser. 11805 št. 14, ser. 12522 št. 17, ser. 19615 št. 2, ser. 9399 št. 4, ser. 4004 št. 2, ser. 19875 št. 2, ser. 10871 št. 10, ser. 410 št. 12 in ser. 16489 št. 18.

Tržno poročilo.

Kava. — Kupčija je postala sopet mlahova, vsled česar cene sopet pojemajo. Prodalo se je 1200 vreč Rio od gld. 39 do gld. 56. — Santos gld. 38 do gld. 62. — Java gld. 60 do gld. 70. — Ceylon plant gld. 90 do gld. 135.

Sladkor. — Neznatna kupčija po mlahovih in šibkih cenah. Sladkor v vrečah velja od gld. 29 1/2 do gld. 32 1/2.

Sadje. — Malo prodaje, cene bolj šibke. — Pomaranče, limoni gld. 2 do gld. 6. — rožiči pulješki novi gld. 8 1/2 do gld. 9. — mandlji gld. 78 do gld. 90. — cvebe Elemé gld. 28 do gld. 30. — Sultanina gld. 24 do gld. 38.

Olje. — Živahna kupčija po zvišanih cenah. Jedilno gld. 38 do gld. 43. — namizno gld. 56 do gld. 70.

Riž. — Vkljub zvišanju cen na Italijanskem in Angležkem, so tukaj cene običajne, ker ni kupčije. — Italijanski gld. 16 1/2 do gld. 22. — indijski gld. 12 do gld. 13.

Petrolje. — Mlahova kupčija, cena pa stalna na gld. 10 do gld. 10 1/2. — Najbrže vtegne kaj niža postati.

Domači pridelki — fižol plačuje se od gld. 7 1/2 do gld. 13 1/2. Maslo gld. 90 do gld. 98.

Žito. — Skoro nobene prodaje, cene šibke in mlahove.

Les — gre še precej od rok po uže več časa stalnih cenah.

Seno — dobro konjsko gld. 1.50 do gld. 1.80.

Borsno poročilo.

Kurzi jako spremenljivi, za državne papirje pa prevladala dobra tendenca in so kurzi celo za malenkost viši postali.

Dunajska borza

dne 4. maja.

Enotni drž. dolg v bankovcih	78 gld. 75 kr.
Enotni drž. dolg v srebru	79 » 10 »
Zlata renta	98 » 95 »
5% avst. renta	98 » 10 »
Delnice narodne banke	839 » — »
Kreditne delnice	307 » 50 »
London 10 lir sterlin	119 » 80 »
Napoleon	9 » 50 1/2 »
C. kr. cekini	5 » 66 »
100 državnih mark	58 » 50 »

Izjava.

Ker nek gospod, kateremu je mar več za osebe, kakor za stvar, glas raznaša, da bi bil ta ali oni članek v »Edinosti« jaz spisal, izrekam enkrat za vselej, da nisem ne dopisnik ne sodelovalec tega časnika, kar mi more sl. uredništvo potrditi. *)

Trst, 4. maja 1883.

J. Gomiljak.

Naznanilo.

Odslej morejo ude delalskega podpornega društva prejemati potrebna zdravila tudi v lekarni

ROVIS, Corso št. 47.

katero lekarno pohaja tudi društveni zdravnik, g. dr. Fran Mandič. Ta lekarna, v kateri se govori tudi slovensko, ima tudi vsakovrstne leke za živino, za krave, voli, prešiče, konje itd. 10—1

C. k. privilegirano društvo

Riunione Adriatica di Sicurtà
v Trstu.

Zavaruje proti požarom, provozu po suhem, rekah in morju, proti toči, na življenje v vsih kombinacijah.

Glavna in rezervna društva dne 31. decembra 1881:

Glavna društva	gld. 3.300.000.—
reservni fond od dobičkov	» 625.927.02
» za pokritje premikanja	» 161.500.—
vrednosti efektov	» 6.638.505.—
Premijna rezerva vsih oddelkov	» 284.591.—
Reserva za škode	» —

V portfelju:

Premije, ki se imajo potirati v prihodnjih letih » 13.206.696.47 |

Skupni znesek vsih škod plačanih od l. 1838 do 1881 gld. 103.255.007.57 |

Urad ravnateljstva

Via Valdirivo, št. 2 (v lastnej hiši). 24—21

*) Potrjujemo.

Uredn.

LA FILIALE della BANCA UNION

TRIESTE

s'occupa di tutte le operazioni di Banca e di Cambio valute.

a) Accetta versamenti in conto corrente:

Abbuonando l'interesse annuo per Banconote

3 1/2 % con preavviso di 5 giorni

4 % » » » 12 »

3 1/2 % » » » 20 »

4 1/2 % » a sei mesi fisso

per Napoleoni

3 1/2 % con preavviso di 30 giorni

3 1/2 % » » » 40 »

3 1/2 % » » » 3 mesi

4 % » » » 6 »

Godranno dell'interesse aumentato le lettere in circolazione con 5 giorni di preavviso dal 6 novembre a. c. quelle con 12 giorni dal 13 giorni e quelle con 24 giorni dal 25 novembre a. c.

IN BANCO GIRO

abbuonando il 3 1/2 % Interesse annuo sino qualunque somma; prelevazioni sino a fiorini 20.000 a vista verso chèque; importi maggiori preavviso avanti la Borsa. — Conferma dei versamenti in apposito libretto.

Conteggia per tutti i versamenti fatti a qualsiasi ora d'ufficio la valuta del medesimo giorno.

Assume pel propri correntisti l'incasso di Cambiale per Trieste, Vienna e Budapest, rilascia loro assegni per queste ultime piazze, ed accorda loro le facoltà di domiciliare effetti presso la sua cassa franco d'ogni spesa per essi.

b) S'incarica dell'acquisto e della vendita di effetti pubblici, valute e divise, nonché dell'incasso d'assegni, cambiali e coupons, verso 1/2 % di provvigione.

c) accorda ai suoi committenti la facoltà di depositare effetti di qualsiasi specie e ne cura gratis l'incasso dei coupons alla scadenza. 36

La Filiale della Banca Union

(Sez one Mercè) s'incarica dell'acquisto e dell'avvicinamento di merci in commissione, accordo sovvenzioni ed apre erediti sopra mercanzie ad essa consegnate, oppure polizze di carico o Warrants.

Nič več kašlja

10—4

Prsni čaj

napravljen po lekarničarju

G. B. Rovis, v Trstu, Corso 47

ozdravi vsak kašelj, še tako trdovraten, kakor to spričujejo mnoga naročila, spričevala in zahvale, ki dohajajo od vseh strani in pa uspehi prvih tuk. zdravnikov.

Ta čaj je sestavljen iz samih rastlin in čisti kri, ima dober okus in velja en zavoj za 8 dni 60 soldov.

Omenjena lekarna izdeluje tudi pite za prestenje života in proti madroni iz soka neke posebne rastline, katerih uspeh je velik, posebno pri zaprtim truplu, želodčnih boleznih itd. in se lahko uživa o vsakem času brez obzira na di-jeto. Ena škatlja velja 30 soldov.

Plašter in tudi tinktura proti kurjim očenam in debeleji koži — cena 3 plašterov za kurja očesa 20 soldov — Ena steklenica tinkture 40 soldov.

Edina zaloga v Trstu v lekarni Rovis, v Gorici v lekarnah Cristoforetti in Pontoni.

V tej lekarni govori se tudi slovenski.

Brez te varstvene znamke, postavno za-varovane, ima se to zdravilo smatrati kot po-narejeno.

Cvet zoper trganje.

po dr. Maliču.

je odločno najboljšo zdravilo zoper protin ter revmatizem, trganje po udih, bolečine v križi ter žitcih, otekline, otrpnele ude in hile itd., malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo »cvetu zoper trganje po dr. Maliču« z zraven stoječim znamenjem; 1 steklenica 50 kr.

(Varstvena znamka).

Planinski zeliščni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vrtolob, prsne in pljučne bolečine; 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki in siropi.

Pomuhljevo (Dorsch) jetrno olje,

najboljše vrste, izborna zoper bramore, pljučnico, kožne izpuške in bezgavne otekline. 1 stekl. 60 kr.

Anaterinksa ustna voda,

najboljše za ohranjanje zob ter zobnega mesa in takol odpravi smradljivo sapo iz ust. 1 steklenica 40 kr.

Kričistilne kroglice, c. kr. priv.,

ne sme bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se uže tisučkrat silajno osvedočile pri zabasanji človeškega telesa, glavobolu, otrpnenih udih, skazenem želodcu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatljah a 21 kr.; jeden zavoj s 6 škatljami 1 gld. 5 kr. Razpošiljava se le jeden zavoj. 20—14

Naročila iz dežele izvršé se takoj

v lekarni pri „samorogu“

Jul. pl. Trnkóczy-ja

na mestnem trgu v Ljubljani.